



Foto Studi Wolverine/ Dick Klees

De soort van het jaar 2008

De bunzing: toch niet zo gewoon?

Van oudsher wordt de bunzing beschouwd als een in Nederland en Vlaanderen algemeen verspreide soort, misschien wel de meest voorkomende van de inlandse marters.

door Richard Witte van den Bosch & Jasja Dekker
Team Onderzoek & Advies Zoogdiervereniging VZZ

De bunzing *Mustela putorius* is in elk geval een dier dat relatief vaak wordt gezien in het landelijk gebied, al was het maar als verkeersslachtoffer. Exacte aantallen zijn niet bekend. Door het ontbreken van voldoende gegevens kan zelfs niet bij benadering worden aangegeven hoeveel bunzingen er in onze contreien leven, en of het aantal en de verspreiding is veranderd in het laatste decennium. Voor het bepalen van de positie van de bunzing op de

Rode Lijst van Kwetsbare en Bedreigde Soorten zijn méér gegevens nodig. De Rode Lijst wordt eens in de tien jaar bijgesteld en vormt een belangrijke leidraad voor het beleid, zowel op landelijk, provinciaal als regionaal niveau. De Zoogdiervereniging VZZ heeft de bunzing gekozen tot soort van het jaar en roept haar leden op vondsten en waarnemingen te melden, zowel oude als recente. De bunzing is één van de drie in Nederland

voorkomende kleine martersoorten, naast de wezel en de hermelijn. De bunzing is de grootste van de drie en door zijn karakteristieke uiterlijk is verwarring met de andere twee soorten vrijwel uitgesloten. De familie van de marterachtigen omvat in Nederland verder nog de iets grotere steenmarter, de boommarter en de véél grotere otter en das. Daarnaast komen we in het veld soms ook fretten of Amerikaanse nertsen tegen, maar deze marter-



Foto Studio Wolverine/ Dick Klees

De bunzing is een echte dagslaper, dus overdag zal je hem niet snel tegenkomen. Hij heeft grote voorliefde voor kleinschalige, rommelige erfjes. Meestal maakt de bunzing binnen een klein gebied meerdere rustplaatsen.

Rechtsboven: De wezel is een felle jager, die met zijn lengte van 15-25 cm de kleinste rover in Europa is.

Onder: de hermelijn in zomervacht. In de winter kleurt zijn vacht wit, alleen zijn staartpunt blijft het hele jaar door zwart.

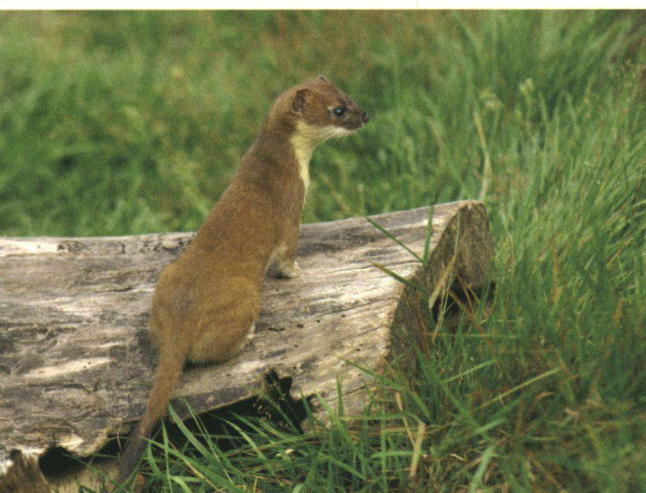
achtigen horen van nature in ons land niet thuis. Ze zijn altijd ontsnapt of afkomstig van verwilderde dieren. De Europese nerts, die vroeger wel in Nederland voorkwam, is sinds het eind van de 19e eeuw uitgestorven in ons land. Hij komt alleen nog voor in in de Oekraïense Donau en Dnjestr delta's, het zuidwesten van Frankrijk tot over de grens in Spanje en op enkele plekken in Rusland.

Uiterlijk De bunzing is maximaal 46 cm lang en heeft een relatief lange, goedbe-

haarde staart met een lengte tot 18 cm. De vrouwtjes zijn wezenlijk kleiner en lichter. Wat het eerst opvalt is de zwartbruine vacht van de bunzing en de kenmerkende koptekening. Die heeft veel wit met rondom de ogen een donkere band die tot de onderkaak doorloopt en een witte snuit (met donker neuspuntje), wat een maskerachtig effect geeft. Ook zijn de oren wit. De vacht is op de borst, buik, poten en staart bijna zwart van kleur; op de rug en de zijkant het lichaam schijnt het geelachtige onderhaar duidelijk door. Het donkere

neuspuntje en de scherpe aftekening van het masker op de kop zijn overigens een redelijk betrouwbaar onderscheid met verwilderde fretten, die ook 'bunzingkleurig' kunnen zijn, maar meestal een roze of lichtbruine neuspunt en een wat vaag masker hebben. De fret is zó nauw verwant, dat kruisen goed mogelijk is. En omdat dergelijke kruisingen zich in de natuur vaak goed kunnen redden en steeds meer voorkomen, is soms moeilijk vast te stellen om welke soort het gaat.

Voortplanting Het bunzingvrouwtje krijgt één tot tweemaal per jaar vier tot zes jongen na een draagtijd van zeven weken. Op een leeftijd van zo'n maand of drie, vier zijn de jongen al zelfstandig. De meeste



Foto's Vilda/Rollin Verlinde

bunzingen bereiken hun derde levensjaar niet: verkeer is waarschijnlijk een belangrijke doodsoorzaak.

Gedrag 'Stinken als een bunzing', waar komt die uitdrukking vandaan? De bunzing is een solitair levend dier, dat zijn territorium markeert met sterk ruikende vloeistof uit zijn anaalklieren. Naast informatie voor andere bunzingen, heeft dat tot doel vijanden af te schrikken. Ook andere martersoorten en roofdieren verspreiden daartoe anaalvloeistof (ook de huiskat, denk aan de bekende 'katerlucht'), maar vooral mannelijke bunzings zijn berucht. De bunzing leeft voornamelijk op de grond en jaagt vooral 's nachts. Zijn voedsel bestaat uit konijnen, vogels (en eieren), woelratten, muizen en spitsmuizen. Ook reptielen, amfibieën en insecten maken deel uit van het menu. Deze prooien wor-

den zelf gevangen, maar ook als aas gegeten. Bunzingen leggen soms voedselvoorraden aan van levende kikkers, die zij door een beet in de rug verlammen. Bij het voedsel zoeken gebruikt de bunzing vooral

zijn neus, tevens is hij gespitst op de piepgeluidjes en het geritsel waarmee muizen zich verraden. Met zijn lange, soepele lijf en korte pootjes kan hij konijnen en woelratten tot in hun holen achtervolgen. Ook kippen- en konijnehokken zijn geliefde foerageplaatsen. Mede hierdoor werd de bunzing, evenals de hermelijn en de wezel, tot voor kort nog gezien als schadelijk wild en fel bejaagd. De jacht op de wezel werd beëindigd in 1987, voor de bunzing en de hermelijn gebeurde dat pas in 1991. Ook nu nog worden bunzingen soms (illegaal) gedood. Bunzingen brengen de dag slapend door en veelal maken ze hiertoe gebruik van een verborgen hoekje, meestal een hol. Ze kunnen zelf holen graven, wat het vrouwtje bijvoorbeeld doet om jongen in groot te brengen, maar ze maken veel gebruik van bestaande gaten en holten. Zo worden ze aangetroffen in holen van hun lievelingsprooi, konijnen, maar ook in drainagepijpen, houtstapels, takkenhopen, opge-

stapeld puin, schuurtjes, hooi- en stobalen: alle mogelijke schuilplaatsen die een (rommelige) boerenerf kan bieden worden gebruikt. Vaak hebben ze wel tien of meer verschillende plekken om te rusten.

Kleinschalig landschap Uit gegevens over rond 1850 uitgekeerde premies voor gedode bunzingen blijkt dat de bunzing destijds vrijwel over het gehele land verspreid voorkwam. Ook in de literatuur van begin 19e en 20e eeuw werd de soort 'algemeen tot vrij algemeen' genoemd. Hij is niet gebonden aan een bepaald biotoop, al heeft hij een voorkeur voor de nabijheid van water. De bunzing wordt vaak aangetroffen in oeverbegroeiing, maar ook in droge sloten, bij heggen en houtwallen en langs bos- en akkerranden. Het is een soort van kleinschalig landschap waarin

Concrete acties van de Zoogdierverseniging VZZ

Op onze website en in onze tijdschriften Zoogdier en Lutra zult u informatie treffen over de bunzing en over de resultaten van de acties. Daarnaast zoeken we naar fondsen om een soortenbrochure te maken voor een brede verspreiding (bijvoorbeeld voor terreinbeheerders, scholen, gemeente- en provincieambtenaren). Veel publiciteit zal gericht zijn op het verkrijgen van een goed (historisch) verspreidingsbeeld van de bunzing door het stimuleren van het actief zoeken naar bunzingen en het doorgeven van waarnemingen. Van belang zijn dus niet alleen nieuwe, maar juist ook oude nog niet eerder doorgegeven waarnemingen!

Door sectie van zoveel mogelijk verkeersslachtoffers wordt de kennis van de ecologie van de bunzing vergroot: geslacht, leeftijd, conditie, parasieten, laatst genoten maaltijd, DNA etc.

Door middel van een enquête onder terreinmedewerkers van natuurorganisaties zal geprobeerd worden een beter beeld van voorkomen en biotoopvoorkeuren van de bunzing te verkrijgen.

Een gerichte studie moet leiden tot een pakket van mogelijke beheersmaatregelen voor herstel en behoud van deze soort in ons land.

Waar kunt u waarnemingen doorgeven? Elke vondst / waarneming van een bunzing kan doorgegeven worden via de website www.telmee.nl. Wie geen beschikking heeft over internet kan telefonisch of per brief een waarnemingsformulier bij de Zoogdierverseniging VZZ opvragen. Ook kunt u de vereniging bellen voor overleg omtrent het opsturen of laten ophalen van een gevonden dode bunzing.

Wat gaat de Zoogdierverseniging VZZ in 2008 voor de bunzing doen?

De Zoogdierverseniging VZZ hoopt dat door het uitroepen van de bunzing tot 'Soort van het jaar 2008' het aantal doorgegeven waarnemingen sterk zal toenemen. Elke waarneming is van belang voor de vergroting van de kennis en daarmee de bescherming van deze soort. Daarom vragen wij iedereen om waarnemingen van de bunzing, maar ook van andere (kleine) marterachtigen door te geven. Vaker dan de wezel of hermelijn wordt de bunzing aangetroffen als verkeersslachtoffer. Ook die waarnemingen zijn zeer waardevol.

voldoende dekking aanwezig is. Bunzingen mijden namelijk kale open ruimtes zoals weilanden met kort gras. Tijdens hun kilometers lange tochten op zoek naar voedsel maken zij zelfs een omweg om open gebieden te vermijden. Liever gebruiken ze ruige slootkanten of een houtwal. Overhoekjes, dichte overbegroeiingen, ongemaaide wegbermen, bosjes met rijke ondergroei en braakliggend land zijn belangrijke voedselgebieden voor de bunzing. De schaalvergroting door de ruilverkaveling van de jaren zestig, de daarbij horende kale treksloten en het maaibeheer hebben waarschijnlijk een negatieve invloed gehad op de populatiedichtheid van de bunzing. Ook heeft de sterke toename van het aantal wegen de leefgebieden versnipperd

Wetgeving & Bescherming Als bij werkzaamheden in de openbare ruimte een schadelijk effect optreedt voor beschermde soorten, is een ontheffing of vrijstelling nodig van artikel 75 van de Flora- en faunawet. De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) kan deze ontheffing verlenen. Bij het verlenen van een ontheffing geldt voor be-

paalde soorten een uitgebreide toets en voor andere soorten een lichte toets. Momenteel staat de bunzing, evenals de wezel en de hermelijn, in tabel 1 van de Flora- en faunawet, waarvoor de lichte toets geldt. Voor alledrie de kleine marters is het echter de vraag of dit terecht is, nu er geen goed beeld is van de aantallen en de veranderingen hierin. Gold de bunzing vroeger als algemeen voorkomend, dan was dat misschien ten dele een gevolg van zijn gedrag. Hij heeft de neiging zich regelmatig in de buurt van boerderijen op te houden om te foerageren of te rusten. Daarnaast wordt hij in de schemering nogal eens gezien, vooral bij het oversteken van een weg waar deze een waterloop (sloot, beek, rivier of kanaal) kruist. Dat leidt ook tot veel verkeersslachtoffers. De indruk bestaat, dat zowel de zichtwaarnemingen als het aantal verkeersslachtoffers de laatste decennia sterk zijn afgenomen. Méér gegevens over de populatietrends zouden ertoe kunnen leiden dat de soort uit tabel 1 overgeplaatst wordt naar tabel 2 (gevoelig of kwetsbaar, volgens de Rode Lijst) of zelfs naar tabel 3 (bedreigd of ernstig bedreigd).

Verder lezen?

Dekker, J., M. Roodbergen & R. Klaassen (2002). **Bunzingen ontleed**. Zoogdier 13 (2): 23 - 25.

Jonker, N. & J.L. Mulder, 1994. **Kleine marters in de Polder: wezel, bunzing, hermelijn**, pp.25. NOZOS, Grootebroek en Zoogdierverseniging VZZ, Arnhem.

Roelbers, G.-J., S.Halewijn. 2007. **Struikrovers - over wezel, hermelijn, otter, das en andere dappere marters**, pp 72. KNNV Uitgeverij, Zeist.

Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk, J. Thissen. (1992, 3e herziene druk) **Atlas van de Nederlandse Zoogdieren**, pp.336 . KNNV Uitgeverij, Utrecht

Verkem, S., J. De Maeseneer, B. Vandendriessche, G. Verbeylen, S. Yskout (2003) **Zoogdieren in Vlaanderen. Ecologie en verspreiding van 1987 tot 2002**, pp.451. Natuurpunt Studie, Mechelen en JNM Zoogdierenwerkgroep, Gent. België.

Foto Vilda/Rollin Verlinde

